

DE NATIVITATE CHRISTI.

CONCIO PRIMA.

Reclinavit eum in præsepio (Luc. 2).

Christum ut Verbum inter cœlites regnantem hac in concione non intueor; eum ut hominem in stabulo nascentem admiror. In cœlo, ut Verbum, est Patris æterni unigenitus, et in stabulo, ut homo, est unigenitus Mariæ. In cœlo natus est ex Patre sine matre, et in stabulo natus est ex matre sine patre; in cœlo nascitur semper, et in stabulo nascitur semel; in cœlo nascens requiescit in Patris æterni sinu: *Unigenitus Filius qui est in sinu Patris* (Ioa. 1, 18); et in stabulo nascens, reclinatur in præsepio: *reclinavit eum in præsepio*. Pluries demiratus sum hujus mundi structuram, stabilitatem terræ, solis regulares motus, lunæ defectum et incrementum, necnon temporum vicissitudines, in quibus quædam arent, quædam videntur, et quæ mortua modo videntur, deinceps reviviscunt; hodie cum D. Augustino miror magis Dominum et Deum cœli et terræ, in vili præsepio decubentem: *expavescere me fecisti, quia Verbum, per quod facta sunt omnia, in præsepio jacuisti* (or. c. Jud. 13). Ibi eum reclinavit Maria, ibi eum pie contemplemur. Ave.

Christus, qui hodie in Bethlehem nascitur, est puer, doctor et rex. Est puer; quia ut nos ad sui amorem alliceret, pueri figuram et corpusculum sumere voluit: *parvulus natus est nobis* (Isajæ 9). Est doctor; quia in hunc mundum venit, ut omnes homines scientiam salutis doceret: *magister vester unus est Christus* (Matt. 23). Est tandem rex, cujus dominium ad omnia creata se extendit; *Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salvabit nos*. Huic puero danda sunt incunabula, in quibus decubat; huic doctori erigenda est cathedra,

in qua doceat; et huic regi componendus est thronus, in quo sedens præsit, legem ferat et suo nomini debitos honores percipiat. Ubi autem invenientur incunabula tanto puero digna! Ubi occurret cathedra tanto doctori congrua? Ubi reperietur thronus tanto regi conveniens? Hæc omnia in cœlo inveniri possent: in terra unicum et humile præsepium tria hæc ei suo modo præstat officia; in eo enim jacet, velut in humili lecto, in quo gravia patitur; in eo residet, velut in doctoris cathedra, in qua præclara, eaque ad salutem proficua nos docet; et in eo velut in gloriæ et honoris throno sedet, in quo ab angelis et hominibus honoratur. Præsepè igitur est Christo lectus, cathedra et thronus: est ei *lectus* laboris et doloris, *cathedra* doctoris et prædicatoris, *thronus* gloriæ et honoris. Vel ut melius meam explicem mentem, præsepè est 1. *lectus* Christi patientis; 2. *cathedra* Christi docentis; 3. *thronus* Christi regentis. En tres orationis hujus partes, quibus Christum in præsepio contemplabimur, in quo reclinavit eum Maria: *reclinavit eum in præsepio*.

I PARS.

Præsepè est lectus Christi patientis.

Sicut secundum Divinitatem, qua unum sunt Pater et Filius et Spiritus Sanctus, neque Patrem natum credimus, neque Spiritum Sanctum, sed solum Filium: sic etiam secundum carnem solum Filium natum catholica fides credit et prædicat. Deus erat et homo factus est; non amissa divinitate, suscepit humanitatem; mansit sublimis et factus est humilis; non destitit esse Deus et factus est homo; non cessavit esse magnus et natus est parvus: *parvulus filius natus est nobis*. Ubi, quæso, habitabit puer hic recentur natus? Quæ ei parabuntur incunabula? Quod ei cubile dabitur? Maria *reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio* (Luc. 2). Non fuit in alieno hospitio locus illi qui condidit locum, illi qui

omnem replet locum, et illi qui cunctorum ipse est locus; ideo Maria *reclinavit eum in præsepio*. Ecce ejus incunabula; ecce ejus lectus, qui quidem non ei lectus quietis et voluptatis, at lectus mororis et doloris exiitit, quia ibi ploravit, ibi vagiit, ibi naturæ humane infirmitas expertus est, ibique crucis ignominias et dolores aliquo modo prægustavit. Tertullianus lectum in quo Christus nascens decumbit, angustum vocat et durum: *diversoria angusta et sordidos pannos et duria præsepia* (de carn. Chr.). Ei quidem durum est præsepe, ei durus est lectus in quo reclinatur, tum ob hiberni injurias temporis, tum ob fetorem quem ex pecorum excrementis odoratur, tum ob viles panniculos, quibus involvitur, tum quia ibi, non in molli pluma, verum supra paleam solummodo recumbit. Quæ quidem omnia ipsi dura et acerba exiitire; neque enim credendum, Christum Dominum assumpsisse corpus phantasticum, æthereum, vel quocunque modo impassibile: corpus enim ejus, non secus ac alia corpora, doloribus et passionibus fuit obnoxium: *natus est Deus, Verbum ex Virgine, vestitus corpore obnozio iisdem passionibus nobiscum* (S. Ign. M. ep. ad Trall.). Quare cum Christus fuerit sensibilis et passibilis sicut nos, ei præsepe lectus durissimus et lectus patientis vere exiitit: *sordidos pannos, dura præsepia*. Christus Dominus, ut quantum profiteretur paupertatem manifestaret, ait: *Filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet*. Non habuit quidem Christus *reclinatorium aureum*, nec in culcitrīs et sericis recubuit: duos tamen habuisse videtur lectos, in quibus caput suum reclinavit; unum in morte, et alterum in nativitate; lectus in quo est mortuus, non alius fuit quam ipsa crux, in qua inclinato capite *emisit spiritum*; lectus in quo nascens positus, non alius est quam vile præsepium: *et reclinavit eum in præsepio*. Durus fuit lectus mortis, et durus lectus nativitatis; crux Christo morienti fuit lectus durissimus et vere lectus doloris, quia ibi passus est opprobria, sputa, spinarum aculeos, clavorum sevitiām et acerbissimæ mortis dolores. Præsepe fuit etiam Christo nascenti lectus doloris, cum ibi frigus, paupertatem et ipsos crucis dolores præenserit et prægustaverit: *vix natus est cæli gloria,*

cæli divitiæ, cæli deliciæ, dulcis Jesus et ecce recentior tui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur (S. Bern. de pass. D. 5). Hæc omnia copulantur in Christo nascente et in præsepio recumbente, unde præsepe ei vere lectus doloris exiitit. Mirabatur Tertullianus Christum in Virginis utero novem mensibus remanentem et ibi expectantem: *nasci se Deus patitur in utero matris et expectat* (de patien.). Quid expectabat Christus in utero matris? ibi expectabat, quod colligeretur sanguis, quem pro hominum salute fusus erat; ibi expectabat, inquit Augustinus, quod formarentur membra, quæ cruci erat traditurus: *descendit Christus in uterum Virginis, ut exinde acciperet membra quæ traderet in cruce*. Hæc membra in Mariæ utero sumpsit Christus et postquam ex ejus utero egressus est, ea in præsepio reponi voluit; ibi primum reperit lectum non quidem deliciarum, sed doloris: ibique tot dolores pertulit, ut martyrii passiones ibi sentire et ferre incæperit: *Christus in præsepio reclinatus, legem martyrii præfigebat* (S. Pet. Dam. ser. 11). In cruce martyrium consummavit, cum pro nostra salute passus est; et in stabulo illud inchoavit, cum in præsepio, velut in lecto doloris, plurima perpassus est. Videte eum ibi plorantem, audite eum vagientem: *vagit infans inter arcta conditus præsepia*. Quid tot lacrymæ, quid tota vagitus significant, nisi eum gravia multa et quasi martyrium pati? *Plorat Christus*, inquit sanctus Bernardus, *sed non sicut ceteri*: alii pueri in suis cunis, non voluntarie, ast mere naturaliter et ex solo motu et impetu naturæ flet; Christus vero in præsepio recubans flet voluntarie et libere propter acerbos quos patitur dolores, quibus quasi martyr in cunis efficitur: *in præsepio reclinatus legem martyrii præfigebat*. Christum in præsepio contemplatur Hugo cardinalis, et omnibus pensatis et serio ponderatis, ait, illud præsepe in quo Christus decubuit, ejus crucem fuisse: *præsepe Domini, crux Domini*. Heu! quomodo præsepe Christo crux esse potuit, cum in illud voluntarie se inclinari, illudque omnibus terrenis solis prætulerit; quomodo præsepe crux ei fuit, cum asseruerit, quod deliciæ suæ essent cum hominibus conversari: *deliciæ*

meæ esse cum filiis hominum? Verum est, quod Christus in præsepe jacuerit non coactus, sed quia ipse voluit; certum est etiam, quod gratissimum ei fuerit esse cum filiis hominum: per hoc tamen non stat, quin præsepium ei crux fuerit: *præsepe Domini, crux Domini*. Præsepium ei vere crux extitit, non solum ob incommoda et dolores quos in eo pertulit, etiam quia in eo recubans omnia prævidebat, quæ in crucis patibulo passurus erat; imo et quia maxima erat convenientia præsepis in quo jacebat, cum cruce cui affigi debebat. Christus in præsepio, velut in myrrha fasciculo decumbens, simul dolores in corpore suo actu portabat, atque mente revolvebat, quanta ab hominibus passurus erat. Dormiebat simul et vigilabat: *ego dormio et cor meum vigilat*. Per infinitam scientiam suam omnia noverat et super omnia vigilabat, quæ adversus ipsum homines moliebantur; in lectulo suo recumbens videbat, quomodo mater sua longum iter suscipere cogebatur ut Augusti edictis obtemperaret; videbat quomodo nullum locum in diversorio ipsa paritura invenerat; videbat etiam quomodo Herodes ipsum ad mortem quesiturus et innocentes innumeros morti erat adjudicaturus; idcirco præsepe ei vere crux et lectus doloris extitit: *præsepe Domini, crux Domini*. Alio mentem nostram feramus, ac videamus præsepium gravem Christo fuisse crucem, quia ipse in præsepio degens, omnia scrutabatur, dinumerabat et ponderabat supplicia quæ in crucis patibulo passurus erat. Hic puerulus tanta rerum pollebat notitia et præscientia, quanta Pater æternus: propterea in humili decumbens præsepio, se a Juda tradendum, a Petro negandum et ab aliis apostolis derelinquendum prænoverat. Inde prævidebat contumelias quibus tempore passionis afficeretur, blasphemias quibus peteretur, flagella quibus plecteretur et omnes ignominias quibus subderetur. Prævidebat quomodo Judæi illum Barabbæ postponerent, quomodo in derisionem illum purpurea veste induerent, quomodo spinea caput ejus corona redimirent, eumque diro patibulo affigerent: horum autem omnium præscientia et prævisio effectit, ut præsepe ipsi lectus doloris et crux fuerit: *præsepe Domini, crux Domini*.

Alio tandem sensu explanari possent præclara præfati Cardinalis verba, dicendo, præsepe Christo crucem fuisse, quia magna est convenientia præsepis in quo decubuit, cum cruce cui affixus fuit; quod ut pateat, Christum in præsepio simul et in cruce contemplerur; in cruce nudus est, et in præsepio vilibus involvitur pannis; in cruce duos inter latrones locatur, et in præsepio duo inter bruta reclinatur; in cruce eum persequuntur Judæi et in præsepio Herodes; in cruce a satellitibus percutitur et in præsepio corpus ejus frigore congelatur; facies ejus in cruce conspuitur et in præsepio lacrymis irrigatur; in cruce tandem moritur et in præsepio vitam ipsa morte amariorem incipit: nonne ergo præsepe ei vere crux et lectus patientis extitit? *præsepe Domini, crux Domini*. Heu! quam fallebantur, qui Messiam venturum corporeis addictum voluptatibus auspicabantur; vir dolorum futurus erat, non vir voluptatum; non in deliciis, verum in doloribus esse debebat a juventute sua; non inter rosas, at inter spinas commorandus erat; non in molli culcitra, sed in duro præsepio reclinandus erat; ibi recubuit in meridie et tota die. O Christe Salvator, si humilem naturæ humanæ carnem et amabilem pueri formam sumere dignaris, cor tibi ab angelis incunabula auro et gemmis rutilantia fabricari non imperas? cur stratum molle et tibi ad requiem commodum ab iis aptari non jubes? Absit hoc a Christo, qui in hunc mundum venit non ut delicias et requiem, imo ut dolores et labores amplecteretur. Discite, o viri deliciarum, crucem diligere et toto corde amplecti! *Diligenda res est homini, quæ Deo chara est*; cum igitur ab infantia Christus pati amaverit et voluerit, cum ipso pati diligite. Christi nativitas a S. Cypriano vocatur *jugulariæ voluptatum*: etenim Christo in cunis vagiente et patiente, illicitas quisque voluptates abjicere et jugulare debet; ideo mundi et carnis delicias tuo cordis affectu abjicite, et cum Christo in cunis patiente pati et doloribus affici ambe. Omni tempore in Christum peccat, qui illicitis voluptatibus vacat et præcipue si in die nativitatis ejus iis indulgeat; ergo *nolite peccare in puerum, frater enim et caro nostra est* (Gen. 36). Nolite peccare in Christum

nascentem, impudicitis et aliis prohibitis voluptatibus inhærendo; estote participes dolorum divini hujus pueri, cui præsepium est lectus patientis, ac etiam cathedra docentis.

II PARS.

Præsepe est cathedra Christi docentis.

Filium suum unigenitum in hunc mundum misit Pater æternus, ut duo specialia obiret munera, ducis scilicet et doctoris. *Ducem ac præceptorem gentibus dedi eum* (Isaia 55). Parvulus hic in ducem datus ita impigre ac celeriter strenuum se ducem exhibuit, ut in ipsis cunis vagiens, potentissimum idololatriæ imperium profligaverit et evertit: *statim ut natus est, demolitus est idolatriam* (S. Cyril. Al. in Is. 1). Insuper, ut ait Augustinus, hic puer recens natus, in Bethlehemitica academia doctoris et prædicatoris functus est officio: *Christus non solum loquendo, sed etiam nascendo magister fuit* (S. Aug. in Faust. 2). Unde dici potest, quod sicut crux Christi morientis fuit cathedra, in qua ultimam suam concionem habuit, ita et præsepium Christi nascentis fuit cathedra, in qua primo scientiam salutis homines docuit, populisque prædicavit. Sapientiores habentur prædicatores hi, quorum sancta opera sunt quasi verba, quibus prædicant, quia licet verbis prædicare cessent, semper tamen operibus prædicant: *sapiens est prædicator, cujus verba sunt opera: quia quando silet a prædicatione, prædicat tamen in operatione* (Hug. Card. in 1 Thess.). Christus autem, sapientia æterna, hoc modo in præsepio prædicavit: non ibi concionatus est verbis, sed exemplis: ibique id exemplis suis prædicavit, quod verbis suis in reliquo vitæ suæ cursu concionatus erat: *jam clamat exemplo, quod postmodum prædicaturus erat verbo* (S. Ber. de Nat. 1). Ipse in monte et alibi verbis suis mundi contemptum, voluptatum abnegationem, divitiarum abiectionem, paupertatis, humilitatis et aliarum virtutum amorem prædicaturus hæc eadem exem-

plis suis in præsepio prædicat: *jam clamat exemplo*; imo et videtur, quod omnia quæ in Christo nascente conspiciuntur, hæc prædicent; *nondum loquitur lingua et quocunque de eo sunt, clamant, prædicant et evangelizant; ipsa quoque infantilia membra non silent* (S. Bern. ibi). Christus in præsepio non loquebatur; omnes virtutes quas sectabatur, omniaque ejus membra in quibus patiebatur, clamabant et prædicabant; ejus paupertas prædicabat, ejus humilitas prædicabat, ardentissima ejus charitas prædicabat, lacrymantes ejus oculi prædicabant, totum ejus corpusculum temporis inclementiæ expositum prædicabat: *quocunque de eo sunt, clamant, prædicant, evangelizant*, eaque omnia prædicant et evangelizant exemplo: *jam clamat exemplo*. Unde si dixerit sanctus Gregorius Thaumaturgus, quod in schola Origenis plus oculis, quam auribus discipuli ejus edicerent, quia Origenes multa dicebat, ac plura faciebat; longe potiori jure dicere debemus, quod in academia Bethlehemitica ipsis oculis homines doctissimi fieri possunt, dum ibi Christus divinis suis exemplis mirabiliter prædicat: *jam clamat exemplo*. In Bethlehemiticam ergo ingrediamur speluncam, ubi sapientia æterna, seu Verbum infans concionatur; audiamus, vel potius videamus hunc prædicatorem, qui non verbis arte oratoria contextis, nec elaborata utitur eloquentia, ut vana et inutilia auditoribus suadeat; verum raris omnium virtutum exemplis prædicat: et si quis scire cupiat quæ fuerit concionis ejus materia et in quas partes illam distribuerit, respondebit S. Petrus Chrysologus (serm. de Nat.), ejus concionem duabus constitisse partibus, quarum prima homines docuit omnia vitia fugere, et secunda eos ad virtutes sectandas allicere conatus est: *nativitas Christi, inquit mors vitiorum, via virtutum*. Antequam in hunc mundum veniret Christus, homines innumeris dediti erant vitiis, plerique in vitiis suorum cæno volutabantur et delectabantur; Christus autem in præsepe, velut in cathedram magistralem ascendit, in qua contra hominum vitia prædicavit: *Christi nativitas mors vitiorum*. Ante Christi adventum pauci vitam spirituales sectabantur, virtutum exercitio pauci vacabant; Christus in præsepio,

quasi ex cathedra locutus est, ut homines ad omnium virtutum exercitium alliceret; ibi, non solum vitia eradicanda, virtutem etiam sectandam esse prædicavit: *Christi natiuitas mors vitiorum, vita virtutum*. Postquam discossere angeli, qui Christum in præsepio jacere annuauerant, pastores dixerunt invicem: *transeamus usque ad Bethlehem et videamus hoc Verbum, quod factum est*. Juxta philosophorum dogmata, voces et verba non sunt objecta visus, sed auditus; audiuntur, at non videntur: cur ergo pastores Bethlehemiticum antrum adire volunt, non audituri, sed visuri Verbum: *et videamus hoc Verbum*; certe sapientiores quam philosophi sunt pastores hi; nam Christus est Verbum, quod in præsepio videtur. Ante incarnationem erat Verbum hominibus invisibile; Verbum autem illud caro factum est visibile; totum ejus corpus est Verbum visibile; ejus lacrymæ, ejusque tremor sunt verba; omnia tandem quæ in eo sunt, verba sunt quæ prædicant et evangelizant: *quæcumque de eo sunt, clamant, prædicant, evangelizant*. Hæc omnia clamant, hæc omnia prædicant, quod a vitiis declinare et virtutes sectari debeamus: *Christi natiuitas mors vitiorum, via virtutum*. Divus Paulus ait Christum Salvatorem nobis apparuisse; *apparuit gratia Salvatoris nostri*. Ante incarnationem erat Deus absconditus, qui non apparebat et qui carnis oculis videri nequibat; in præsepio, humana indutus carne, regibus, pastoribus et aliis se visibilem exhibuit: *apparuit gratia Salvatoris nostri* (ad Tit. 2). Si autem divo Paulo credamus, ibi apparuit Christus sub figura doctoris et concionatoris. Apparuit inquit, gratia Salvatoris nostri *erudiens nos*. O novum et mirabilem concionatorem! Jamvero operæ pretium est scire, quid prædiceret et quod sit concionum ejus argumentum. De altissimo forte Trinitatis mysterio sermonem habet? Forte inenarrabilia predestinationis, vel præscientiæ divinæ arcana prohalat, vel aliam aliquam abstrusam et curiosam pertractat materiam? Ad talia ejus non vertitur oratio, inquit divus Paulus: in sua enim concione duo dumtaxat suadere intendit, fugam scilicet vitiorum et virtutis amorem. In prima concionis suæ parte vitiorum fugam suadet:

ut abnegantes impietatem et secularia desideria; in secunda vero ad virtutis amorem nos vocat: *sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo*. Ibi Christus humilis et parvulus ab omni superbia declinare, humilesque et parvulos fieri nos docet; ibi Christus propter nos egenus et pauper factus, avaritiam fugiendam, omniaque terrena despicienda esse prædicat; ibi Christi patientia ad carnis mortificationem nos stimulat; ibi Christi insontis lacrymæ cordis nostri duritiam arguunt et lacrymas ad expianda nostra crimina a nobis exigunt; ibi demum Christus non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, verum exemplis suis clamat, ut *abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo*. O egregium prædicatorem! o pereximiam ejus concionem! audite, fratres, divinum hunc concionatorem in præsepio prædicantem, miramini ejus doctrinam, eam mente revolvite et quæ facienda esse docet, sedulo perficite. Volens Christus Dominus discipulos suos difficillimam humilitatis doctrinam edocere, *statuit parvulum in medio eorum et dixit: Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum* (Matt. 18). Heu! inquit sanctus Bernardus alius parvulus in medio positus est, Christus scilicet: *ecce in præsepit medio parvulus positus est, studeamus effici sicut parvulus iste*. Hic puer in præsepio positus, superbiæ, avaritiæ, voluptatum, atque omnium vitiorum fugam suo nos docet exemplo; ipse etiam humilitatem, paupertatem, mundi contemptum et omnium virtutum amorem exemplis suis prædicat; itaque *studeamus effici sicut parvulus iste*, eiusque virtutes pro viribus imitemur. Non loquitur hic concionator, sed facit; faciamus et nos quod ipse facit, ut nobis fructuosa et efficax sit ejus concio. Postquam vero Christum in præsepio vidimus, velut in cathedra docentis, *eum in eodem præsepio tanquam in throno regnantis contemplerur*.

III PARS.

Præsepe est thronus Christi regnantis.

Christus in hunc labilem mundum veniens, duplici, ut homo, potius est regno, spiritali uno et temporali altero. Spirituale ejus regnum est Ecclesia, quam quasi omnium fidelium rempublicam ipse instituit, cui leges dedit et quam adhuc per summos pontifices, quasi proreges et vicarios suos regit. Temporale autem ejus regnum est totus mundus, inquit Doctor Angelicus, ejus dominium ipsi etiam ut homini debebatur ratione unionis hypostaticæ; ratione cujus cum fuerit ascitus in Dei Filium, hæres etiam factus est et Dominus universorum; nec non *princeps regum terræ, rex regum et Dominus dominantium* (Apoc. 1, et 19). Licet autem Christus proprie et directe totius mundi regnum et dominium habuerit quoad jus et potestatem; ea tamen in terris non est usus potestate, nec in aliquo hujus mundi loco regalem suum thronum erexit; nihilominus dicendum videtur quod ipsi præsepe quasi thronus regalis fuerit, alisque omnibus regum solis longe nobilior et fulgentior. Ut enim ait S. Bernardus, si Christus rex est, *ubi aula regia, ubi thronus? Nunquid aula est stabulum, thronus præsepium?* Fuit utique, inquit idem Bernardus, præsepe Christi thronus, qui nobilitate et gloria auratos omnium regum thronos antecessit: *pretiosiores sunt panni Salcatoris omni purpura, et gloriosius ejus præsepe auratis regum solis* (in Vig. Nat. 4). In urbe Roma toto orbe celeberrima suum constituit thronum Augustus Cæsar; illum, si velit auro et gemmis rutilantibus adornet; triumphorum suorum titulis illum insigniat et in eo sedens, universi terrarum orbis clavum se tenere gloriatur; Christi tamen in præsepio vagientis thronus et Cæsar's et omnium regnum thronos gloria et majestate longe superat: *gloriosius ejus præsepe auratis regum solis*. In hodiernæ solemnitatis officio pluries Christus in præsepio inclinat, va-

giens, et humiliatus proponitur; nihilominus ibidem dicitur, quod sit magnificatus: *Rex pacificus magnificatus est*; diciturque magnificatus supra alios mundi reges: *magnificatus est Rex pacificus super omnes reges univærsæ terræ*. Quomodo humiliatus simul et magnificatus est Christus? Si in vili et humili decumbit præsepio, quomodo in illo supra omnes mundi principes magnificari potuit? In eo vere magnificatus est, et præsepium illud in quo recubuit, omnibus aliis thronis regalibus longe nobilior et gloriosior extitit: quia sicut dicitur de Mida, quod quidquid tangeret, in pretiosum mutaret aurum: sicut et de sanctis martyribus, quod carceres in quibus detinebantur, sua sanetitate in templa et sanctuaria converterent; ita Christus Dominus in præsepio residens, illud sua præsentia in thronum aliis omnibus thronis regalibus gloriosioremm immutavit: *gloriosius ejus præsepe auratis regum solis*. Quod ut, quam verum sit, pateat, Christum regem in præsepio reclinatam cum aliis regibus in thronis suis sedentibus et triumphantibus conferamus. Alii reges in solis suis sedentes leges ferunt, fallibiles sæpe et sæpe iniquas; Christus autem in præsepio residens, toti terrarum orbi infallibiles et æquissimas præscribit leges, quas et ipsa inanima adamussim observant: *ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, que faciunt verbum ejus*. Alii reges e thronis suis adversus nonnullos scelestos mortis sententiam ferunt, et Christus in præsepio tacens, omnes penitus homines ad semel moriendum condemnat: *statutum est omnibus hominibus semel mori*. Regem terrenum in throno suo sedentem clientes venerantur et timent; Christus vero in præsepio decumbens, non solum plebeis, verum et ipsis regibus terræ formidabilem se et venerandum exhibet. Cum rex terrenus in solio suo sedet, ab aliquibus aulicis sibi subditis circumdatur, et ad Christum in præsepio reclinatum accedunt reges Magi, qui ad ipsius pedes precipitent, eique pretiosa munera offerunt. Reges tandem terreni in thronis suis regnantes potestate quadam fruuntur, a Christo accepta, eaque transitoria et limitata; e contra regnum Christi regnum æternum, eique data est omnis potestas: *data est mihi omnis potestas in*

caelo et in terra. Ecce quomodo gloriosius Christi praeesepe auratis regum solis. Quod et ipsi angeli noverunt, qui Christi Domini praeesepeium et principum palatius et Templo Hierosolymitano, auro, argento pretiosissimisque lapidibus fulgenti praeponderant: regum palatius, ipsique Templo Hierosolymitano pauperulum illud stabulum angeli anteponebant (Crysp. or. 2 de V. Deip.). Tantam praeesepeii, in quo requieuit Christus, gloriam extitisse arbitrat sanctus Epiphanius, ut illud caelo empyreo, in quo Deus visibiliter manifestatur, aequiparare non deligneretur: *stabulum visum est esse caelum in terra, in quo Virgo Deipara citra laborem pregnans, caeli et terre Dominum deposuit; in quo omnes angelorum ordines circumstabant Virgines cum clamore dicentes: gloria in altissimis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis (or. de V. Deip.).* Et revera, si tota caeli gloria a Deo est, nonne in praeesepeio idem Deus residet, qui in caelo manifestatur: *Deus erat Verbum?* Si tres Trinitatis personas habet caelum, nonne eas habet et praeesepeium non secus ac caelum empyreum? ibi enim est secunda, seu Verbum aeternum humanitatis Christi hypostaticae unitum; ubi etiam sunt prima et tertia Trinitatis personae per circumincessionem, ut fatur theologi. Si in caelo sunt angeli, ad sunt etiam caelestes illi Spiritus Christo in praeesepeio vagienti; quod si tandem in empyreo caelo ex Dei intuitu beentur iusti, id profecto Christi praeesepeio non defuit, quia, ut ait sanctus Cyprianus, *praesentia parvuli sic eorum, qui aderant, oculis occupabat, sic illuminabat animos, sic alliciebat corda, ut in hoc summo bono omnium honorum unita collectio videretur (de Nativ.).* Igitur tanta extitit praeesepeii gloria, ut caelum empyreum fuisse videatur: *stabulum visum est esse caelum in terra.* Praefatis addere non verebor, in Christi praeesepeio aliquid gloriae reperiri, quod caelo empyreo deerat; nam Virgo Deipara et Joseph castissimus ejus sponsus, quos nondum caelum empyreum possidebat, Christo in praeesepeio jacenti aderant. Dicam tandem thronum Christi Bethlehemiticum alio titulo caelesti ejus throno aliquid gloriosorem extitisse: quia scilicet in praeesepeio perfectiones Christi magis manifestabantur.

Gloria, ut ait Doctor Angelicus, est *clara cum laude notitia*: is ergo majori afficitur gloria, cujus perfectiones magis notificantur et manifestantur; Christi autem in caelesti throno residentis perfectiones non ita hominibus notificantur, ac cum in Bethlehemitico throno fuit reclinatus: cum enim homo factus est et in praeesepeio jacuit, ejus magis patuere sapientia, potentia, bonitas, clementia et misericordia; ac proinde tunc magis, saltem coram hominibus, glorificatus est; tunc *vidimus gloriam ejus* (Joan. 1), quae antea quasi non videbatur: idcirco fatendum, gloriosissimum extitisse Christi nascentis thronum; eumque in praeesepeio, velut in gloriae suae throno decessisse. Quos itaque honores regi nostro, imperatori nostro in Bethlehemitico throno residenti et regnanti impendemus? Heu! quot eum ibi non honore, potius contumeliis et dedecore afficiunt; multi sunt Gentilibus similes, qui imperatorum suorum festa impudicitis, ebrietatibus et iniquis aliis actionibus celebrare consueverant. Eos praclarissimis verbis increpat Tertullianus, dicens: *grande videlicet officium, focos et toros in publicum educere, vicatim epulari, civitatem tabernae habitu obolefacere, vino lutum cogere, catervatim cursitare ad injurias, ad impudentias, ad libidinis illecebras. Siccine exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? Heccine solennes dies principum decent, quae alios dies non decent?* (Apol. 33). Ecce quomodo non pauci honorant, vel potius inhonorant regem et imperatorem nostrum in throno suo Bethlehemitico regnantem; ecce quomodo nativitatis Christi diem festum recolunt et celebrant. Heu! si Christus in praeesepeio, velut in gloriae suo throno residet, cur eum ibi non venerabimur? Ibi pastores, reges et angeli laudibus multis et honore maximo eum prosecuti sunt; eum ibi et nos corde, ore et omnibus actionibus nostris hodie venerationem. *Postquam, inquit, Ambrosius, te, Domine, vidi pro me humiliatum, e caelis descendisse, lacrymas fundentem, infantulum natum, in praeesepeio jacentem, tanto amoris pondere victus, in terram prostratus adoravi te (de fug. scc.).* Eum hodie in eodem praeesepeio recumbentem contemplerur, eum ibi totis affectibus

honoremus, quem si in hoc sæculo honoraverimus, ipse coram Patre suo nos glorificabit in cœlo. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Peperit Filium suum primogenitum (Luc. 2, 8).

Cum temporalis Christi nativitatis mysteria mente revolvo, ea penitus inenarrabilia agnosco; atque, ut sancti Ambrosii verbis utar, *mihî impossibile est generationis ejus scire secretum, mens deficit, vox silet, non mea tantum, sed etiam angelorum (de fide et gr.)*. Quis enim, quantumvis subtili polleat ingenio, explanare posset quomodo Deus, absque ulla sui mutatione, fiat homo? Quomodo ex Matre Virgine nascatur? Quomodo humana Christi natura sola Verbi personalitate terminetur? Quomodo natura divina et natura humana Christi, quæ infinite inter se distant, unica hypostasi subsistant et ex his non duo fiant, sed unus Christus: *non duo tamen, sed unus est Christus?* Certe hæc et alia multa inexplicabilia sunt nativitatis mysteria; ideo dicendum cum sancto Athanasio, quod *Christi inenarrabilis secundum carnem nativitas censetur*. Quapropter non tam intellectu, quam corde ad Christi præsepium accedamus: intellectus mirari potest, ratiocinari potest; at in obsequium fidei captivandus est: cor autem, quantum vulnerit, dilatet se et pios erga Christum natum, quantum liberit, eliciat affectus; pios illos et sanctos cordis affectus, quos hodie erga divinum hunc Puerum excitare quisque debet, explicabimus. Ave.

Christum recenter natum amavit Maria, laudarunt angeli et pastores quæsierunt: illum amavit Maria, quæ meliorem partem eligens, Christo recens nato per contemplationem et amorem totaliter adhesit; eum etiam laudarunt angeli, qui mirabili concentu ad ejus gloriam decantarunt: *gloria in al-*

tissimis Deo (Luc. 2); eum tandem quæsierunt pastores, qui ab angelis de ejus nativitate moniti, transierunt usque Bethlehæm. *Christum amavit Maria*, ut filium suum unigenitum, ut filium divinitus procreatum et ut filium infinite perfectum; tantusque Mariæ erga ipsum amor extitit, ut ipsa præ amoris ardore similis fuerit rubo accenso, quem vidit Moyses: *electissima Mater flammanti rubo, sed læsionis inexperto, quem vidit Moyses, congrue simular* (S. Brigit.). Christum natum *laudarunt angeli*, ut Deum suum, ut Creatorem suum et ut beaticatorem suum, eorumque cœlestis concentus a plurimis auditus est: *audita est multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum et dicentium: gloria in altissimis Deo*. Eum tandem *pastores quæsierunt*, ut Messiam natum et ut Verbum incarnatum: *videamus Verbum hoc*. Illumque ita quæsierunt, ut ipsum invenerint; *venerunt festinantes et invenerunt*. Miremur Mariam amantem, angelos laudantes et pastores Christum quærentes; et hos omnes imitemur. Christum natum amemus, laudemus et quæramus: 1. *amemus eum* cum Maria; 2. *laudemus eum* cum angelis; 3. *quæramus eum* cum pastoribus. Hi sunt pii affectus, quibus Filium quem peperit Maria, prosequi debemus: *peperit filium suum primogenitum*.

I PARS.

Christus nascens a nobis est amandus.

Christum ubique et ab omnibus semper est diligendus; specialiori tamen et ardentiori amore eum nascentem prosequi debemus. Eum ardentissime dilexit Maria, eum et nos toto corde diligamus; et ut extranea et remota non inquiramus amoris motiva, amemus eum, quia fit homo, ad præsepe descendit et naturæ nostræ miserias sumit: 1. *quia fit homo*, ut nos deos efficiat; 2. *quia descendit ad præsepe*, ut ad cœlos nos evehat; 3. *quia naturæ nostræ miserias sumit*, ut nos bonis repleat.

1. In omnibus sive naturæ sive gratiæ operibus infinitum suum

erga homines Deus patefecit amorem, verum tunc maxime cum humanam carnem sumere et homo fieri voluit, et ideo hanc Dei charitatem *nimiam*, vocat divus Paulus; *propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos*. Hanc Dei charitatem vere *nimiam* fuisse, ait divus Bernardus: quia omnem mensuram et omnem modum transcendit: *charitatem vere nimiam, que omnem mensuram excedit, modum transcendit, et supereminet universis*. Hæc Dei charitas magis elucescet, majorque videbitur, si serio perpendamus, cur se hominem fecerit: ut enim ait S. Augustinus, *Deus factus est particeps nostræ mortalitatis, ut homo fieret particeps suæ divinitatis* (Tr. 49 in Joan.); quod item dicit S. Anselmus; *Deus factus est homo, ut homo fieret Deus*. O vere nimiam et supereminentem Dei erga homines charitatem! Adamo per peccatum suum originali justitia jam spoliato dixit Deus: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est* (Gen. 3, 22). Quomodo Adam tunc quasi Deus factus est? Cum enim contra Deum peccaverit, potiusquam Deus, Dei inimicus videtur effectus; cur ergo dicitur, quod Adam quasi Deus factus sit? Respondet Tertullianus, quod hoc dixerit Deus, *de futura cogitans adjectione in divinitatem*: idest, quod tunc cogitaret Deus de futura Verbi Incarnatione, in qua Adam, seu natura humana quasi Deus, et Deus vere facta est saltem in illo individuo quod assumpsit Verbum divinum. Sic enim Deus honoravit limum nostrum, ut illum assumere et deificare voluerit; tanto nos Deus prosecutus est amore, ut nostram sumens humanitatem, nos deos effecerit, suamque nobis divinitatem communicaverit: *suscepit virtus excelsa humanitatem nostram, ut retribuere divinitatem suam* (Eus. Em. ho. 9 de Pasch.). O inexplicabilem et vere nimiam Dei erga nos charitatem! quæ quidem omnem modum et omnem mensuram transcendit; ideo cum tantopere nos dilexerit, eum redamemus necesse est. Scripta habetur lex a natura, ut *amati amemus*; cur ergo non amabimus Deum, qui nos tanto amore prosequitur? *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema*, inquit divus Paulus et merito: quia cum præ nimio sui erga nos amore factus sit homo, ut nos deos

faceret, anathematis pœna digni sunt, qui eum amare renuunt; amemus ergo Deum, quia se hominem fecit, ut nos deos faceret: ac etiam *quia descendit ad præsepe, ut nos ad caelos eveheret*.

2. Ante Verbi Incarnationem Deus non hominum, tantum angelorum Deus esse videbatur, quia angelos beabat in celo; homines vero in terra militantes, et in limbo expectantes, vel in inferno patientes relinquebat; in Christi nativitate Deus at factus est hominum Deus, cum pro ipsis incarnatus et natus est. Unde Isaias propheta ait: *parvulus natus est nobis et Filius datus est nobis*. Quæ verba sic explicat divus Bernardus: *Parvulus natus est nobis, non sibi, non angelis quoque, qui cum magnum haberent, parvulum non requirebant* (hom. 3 sup. Miss.). O nos felices, quod parvulus datus sit nobis! Jamvero ubi invenietur hic parvulus? Ubi reperietur Christus infans? O Christe Salvator, dicito nobis ubi pascas, ubi cubes? Scimus, quod a summo caelo sit egressio tua, doce nos ubi habites et ubi requiescas? *Maria reclinauit eum in præsepio*. Cur ille, quem cœli capere non possunt, in arcto et humili præsepio collocatur? Cur Deus tantæ majestatis in humili præsepio reclinari voluit? Certe ut nos ad cœlum eveheret; peccato enim Adami cœlorum fores hominibus fuerant clausæ, nulli cœlestis patebat aditus, nullus ad cœlos ascendere valebat; Christus autem ad præsepium descendit, ut nos ad cœlum extolleret: *ipsius ad creaturam descensio, credentium est æterna subvectio*. Homo ceciderat, quia superbiendo se nimis exaltaverat, et Christus se humiliat et usque ad præsepe descendit, ut hominem lapsum erigat et usque ad cœlum sublevet: *exaltavit se homo et cecidit: humiliavit se Deus et erexit* (S. Aug. de Symb. 3). O magnum Dei erga homines amorem! hunc admiratur sanctus Thomas a Villanova, dicens: O inenarrabilem charitatis ardorem! Deus immensus, omnipotens, infinitus, æternus, ille qui summe beatus et felix est, in sinu Patris inenarrabilibus gaudiis et deliciis perfruens, *sua creature amore succensus, ad ima descendit et in stabulo inter animalia nasci dignatus est, ne paradisi deliciis homo privaretur* (ser. Dom. I Adv.). Hunc Dei erga homines amo-

rem tanti facit Hugo a sancto Victore, ut eo majorem vix reperiri posse credat. *O charitas, inquit, magnam vim habes, quæ Deum de cælo potuisti trahere ad terram! Deum de cælo traxisti in terram, ut hominem ad cælum leuares de terra.* Cum igitur Dei tantus erga nos amor extiterit, cujus cor ita durum reperietur et insensibile, ut ad eum redamandum non moveatur? tantus Dei erga nos amor quam barbariem non vincit? quam feritatem non mitigat? quam duritiam non resoluit? quid amoris non expositulat? quid non affectionis extorquet? Heu! si Dei erga nos amor eum ad præsepe reclinavit, ut nos ad cælos extolleret; tantus ejus amor saltem tenuem, exilem et contemptibilem nostrum amorem exigit; eum sane diligere debemus, cum ipse prior nos dilexerit: *dignus plane qui redametur, quia ipse prior dilexit nos.* Diligamus ergo Deum, quia ipse descendit ad præsepium, ut ad cælos nos eueheret; ac etiam quia *ipse miseras nostras sumpsit, ut nos bonis repleret.*

3. Cum a Deo missus est Samuel in domum Isai, ut unum ex filiis ejus in rogem ungeret, plures ad eum sunt adducti, de quibus asseruit propheta, quod eos non elegisset Deus; ut enim narratur in Libris Regum (1, 16), vocavit Isai filium suum Abinadab et adduxit eum coram Samuele, qui dixit: *nec hunc elegit Dominus.* Adduxit Isai filium suum Samma, de quo ait Samuel: *etiam hunc non elegit Dominus.* Adduxit Isai septem filios suos coram Samuele et ait Samuel ad Isai: *non elegit Dominus ex istis.* O propheta! si hos non elegit Dominus, quem ex filiis Isai elegit? Alium, qui superest, elegit Deus, parvulum scilicet David, qui pascit oves et qui ruri commorari solet, ubi omnibus temporum injuriis exponitur: hunc parvulum, hunc despectum, hunc qui multa patitur, hunc et non alium elegit Deus. Ecce aliquam eorum quæ in Verbi incarnatione contigerunt, ideam; cum enim Verbum divinum ut hominem redimeret, ab æterno alicui nature creatæ hypostaticæ uniri stauisset, menti ejus nobilissima Seraphinorum charitate ardentium sese obtulit natura; hanc non elegit Dominus: sublimem Cherubinatorum scientia sua fulgentium con-

templatus et demiratus est naturam; neque hanc etiam elegit Dominus: vidit thronos, principatus, potestates et dominationes perfectionibus multis affluentes; horum nullum elegit Dominus. O Domine! si superiorum illorum Spirituum te nature unire nolis, alicujus saltem ex inferioris ordinis angelis naturam assume; nec hos etiam elegit Deus: angelorum quorumque nature uniri noluit; humane verum eique infirmitatibus et miseriis multis scamenti: *nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit* (Hebr. 2). Ita nos dilexit, ut naturam nostram siti, fami, frigori, calori, vulneribus, doloribus, et aliis multis miseriis obnoxiam assumpserit: *per omnes humane nature contumelias volutatus est, inquit Tertullianus; et ideo nature nostræ miseras assumpsit, ut bonis et divitiis spiritualibus nos repleret: suscepit mala nostra, ut tribueret bona sua, inquit Eusebius Emisenus; et ut ait Thomas a Kempis, venit bonis omnibus te replere et ab omnibus malis eripere.* O ineffabilem Dei erga nos amorem! quo quidem ad illum redamandum stimulamur, imo cogimur. Heu! quis non amabit eum, qui tanto nos affectat amore? Charitas Christi *urget nos* (1 Cor. 5), imo cogit nos ad illum redamandum; si enim serio perpenderimus quomodo Christus nostras voluit miseras assumere, ut nos bonis spiritualibus cumularet, certe tanto ejus amori vicem rependeremus, tantisque ejus erga nos amor ad eum redamandum nos cogoret et adstringeret: *charitas Dei nos constringit, nec sinit quiescere.* Hac charitate constringebatur Seraphicus Pater Franciscus, qui nativitate Christi solemnitate inter concionandum Christum natum dulcissime compellebat et non aliud ingeminabat, quam hoc: *amemus parvulum de Bethleem.* Eodem nos, fratres, accendamus amore; contempnam serio Christum natum et eum ardentem amemus; ac etiam *eum sedulo laudemus.*

II PARS.

Christus nascens a nobis est laudandus.

Certum est, Christum omni tempore a nobis esse laudandum: *qui verus christianus est, semper debet Domino laudes dicere* (S. Max. Taur. ho. 2): tamen in hac præcipue solemnitate cœlestes spiritus imitari, et cum ipsis Christum natum laudare debemus vocibus, vita et operibus. A nobis laudandus est 1. vocibus: *cantet vox*; 2. vita: *cantet vita*; 3. operibus: *contenti facta*.

1. Ananias, Misaël et Azarias nolentes adorare statuum, quam rex Nabuchodonosor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illiis manentes, Deum laudare non desinunt, et ignem, lucem, solem, stellas, terram, maria, omnes denique creaturas ad eum laudandum invitant: *liberavit nos de medio ardentis flammæ et de medio ignis eruit nos*. Laudo eos, eo quod Deum sedulo laudarint, eumque laudare tenebantur, qui eos illæso in medio fornacis accense servaverat; potiori jure ad Verbum incarnatum et hominem factum laudam dum tenemur; quia venit, non ut a Babylonica, verum ut a tartarea nos fornace præservaret et ut salvaret nos: *perierat homo et venit Deus homo: perierat homo per liberam voluntatem; venit Deus homo per gratiam liberatricem* (S. Aug. ser. 8 de verb. Ap.). Cum ergo Deus venerit et hodie natus sit, ut nos a tartari faucibus erueret et ad cœlestia regna perduceret, ipsum præ illis paucis laudare et benedicere debemus. Angelos, virtutes, solem, lunam, cœlos et omnes creaturas ad Dei laudes decantandas hortatur Vates regius: *laudate eum omnes angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus: laudate eum sol et luna, laudate eum omnes stellæ et lumen* (Psalm. 148). Optat etiam David, ut ad Deum laudandum, tympana, organa, cymbala et alia musica sumantur instrumenta: *laudate eum in tympano et*

choro; laudate eum in chordis et organo: laudate eum in cymbalis (Ps. 150). Cur tanto affectu laudat et ab aliis Deum laudari desiderat propheta? Quia, inquit, *ipse dixit et facta sunt; ipse mandavit et creata sunt*. Jamvero quanto magis in Dei præconia hodie erumpere debemus, cum ipse veniat, non ut det sua, verum ut det se; non ut unico verbo cœlum et terram efficiat, verum ut carnem assumens multis laboribus redimere et salvare valeat: *Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere; nulla causa veniendi Christo, nisi peccatores salvos facere* (S. Aug. ser. 9 id.); laudemus ergo et superexaltemus eum in sæcula. Israelitæ, trajecto mari rubro, instrumenta musica cum suis vocibus temperantes, laudarunt Altissimum, dicentes: *cantemus Domino; gloriose enim magnificatus est* (Exod. 15, 21). Ratio autem propter quam tunc Deum laudarunt, hæc est, quod scilicet Pharaonem ipsos persequentem simul cum exercitu ejus in mare dejecerit: *equum et ascensorem ejus dejecit in mare*. Magna quidem laudandi Deum eis ratio inerat; major autem nobis causa subest Deum hodie laudandi, quia non ad Pharaonem aquis immergendum, sed ad principem tenebrarum cum omnibus eis adhaerentibus ab hoc mundo expellendum Deus venerit: *nunc princeps hujus mundi ejicietur foras* (Io. 21, 32). Ad Deum ergo hodie laudibus nostris extollendum plus tenemur, quam pueri in fornace existentes, plus quam propheta regius, et plus quam Israelitæ, imo et plus quam ipsi angeli, qui eum hodie nascentem laudant. *Angeli, ut nos ad laudem conditoris accenderent, orta per carnem luce, clamaverunt: gloria in excelsis Deo*; nos autem ad Deum laudandum præ ipsis constringimur, quia *nobis datus, nobis natus*; angelis autem non est natus, ut arbitratur S. Gregorius: *angeli electi incarnationis mysterio redempti non sunt*. Itaque Deum corde et ore hodie laudemus: *cantet vox*. Ipsum etiam laudare debemus vitæ innocentia: *cantet vita*.

2. Doctor Seraphicus explanans hæc verba: *facta est multitudo militiæ cœlestis, laudantium Deum et dicentium: gloria in altissimis Deo*, ait, Deum hodie laudandum esse et glorif-

candum pro bonitate, sapientia, potentia et justitia; *pro bonitate*, quia non desepit plasmatis nostri infirmitatem; *pro sapientia*, quia invenit difficillimi negotii solutionem decentissimam; *pro potentia*, quia nihil potentius, quam Deum fieri hominem; *pro justitia*, quia simile simili te salvavit. En potissima motiva, quibus ad Christum nascentem et in præsepio degentem laudandum allici et allectari debemus; estque a nobis laudandus, non solum vocibus, verum et vita, ita quod vita nostra non ei displiceat: *non solum lingua nostra et vox nostra laudem Deum, sed et conscientia nostra, vita nostra* (Aug. in Ps. 148). Hi, quorum vita est scelestia, flagitiosa, multisque criminibus inquinata, quamvis Deum aliquando laudare videantur, eorum coram Deo non est jucunda, decoraque laudatio; imo, ut ait sanctus Augustinus, hi *blasphematores Dei potius dicendi sunt, quam laudatores*. Ut Christo placeant laudes, quas hodie ore ad ejus gloriam effunditis, eum et vita laudate; seu satagite, ut hujusmodi laudes e corde puro et conscientia nullis sauciata criminibus procedat: *non solum lingua nostra laudet Deum, sed et conscientia nostra, vita nostra*. Cum conditus est orbis terrarum, Deum laudarunt Angeli; hi fuerunt astra matutina et filii Dei, qui matutino mundi tempore laudarunt Altissimum: *cum me laudarent astra matutina et jubilarent filii Dei* (Job. 38). Deum etiam laudibus affecerunt angeli, cum natus est creator orbis Christus Dominus; tunc audita est vox cælestium illorum spirituum dicentium: *gloria in altissimis Deo*; atvero sive in mundi creatione, sive in Christi nativitate, non solis vocibus et concentu suo Deum laudarunt angeli; verum et sanctitate sua, qua ei gratissimi extitere. O quam parum Christo placeat hodie linguæ nostræ laudatio, si eum cum angelis vitæ nostræ innocentia non laudaremus. Laus Dei in sacris codicibus *sacrificium laudis* vocatur. Hoc sacrificium parum gratum est et acceptabile, cum a viris, quorum vita criminibus est inquinata, offertur: *nullus immolat Deo sacrificium laudis, nisi qui e terrenis vitis fuerit segregatus* (Cassiod. in Ps. 149); igitur ut digne hodie simul cum angelis Christum laudare valeatis, abjicienda sunt omnia vestra crimina, mundanda est

conscientia vestra, vita vestra recte ordinanda: ac tandem Christum nascentem laudandum sanctis operibus: *cantent opera*.

3. In atheniensi lyceo celebratissima agitata est questio, videlicet quæ res maxima simul et minima esset; omnes qui in famosissima hac Academia tunc aderant philosophi, in varias abiere sententias; quidam enim id esse dixerunt pupillam oculi, quæ licet in se minima, solem tamen, lunam et alia quævis corpora, quantumlibet magna, sibi proposita saltem per representationem includit. Alii illud magnum simul et parvum, de quo quærebatur, cor hominis esse censuerunt; quoniam, licet in se sit parvum, capacitate tamen sua unum, imo et plures mundos continet, ut contigisse cernimus Alexandro, qui lacrymatus fuisse dicitur, audiens alios esse mundos, cum nondum ille unum suo imperio subjugasset. Nonnulli asseruerunt id esse proprium intellectus humani, qui licet ita parvus sit, ut omni careat quantitate, non solum visibilibus hunc complexitur mundum, verum et alios innumerabiles, quos agitatione mentis fabricare potest. Hæc omnes opiniones philosophorum Christum natum non agnoscendum ingenio dignæ sunt; si vero christiane philosophentur, nil aliud simul maximum et minimum agnoscendum quam Christus Dominus pro nobis homo factus et in præsepio reclinatus; nil quidem illo majus, cum Deus sit: *non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo* (ad Philip. 2, 6). Nil etiam illo minus, qui etsi Deus esset, et eo nil majus excogitari posset, pro nobis tamen incarnari, nasci et quasi annihilari voluerit. O quam magnus est Christus? o quam parvus est Christus? Si pro nobis parvus factus est, illum ardentissime amare debemus: *parvus Dominus et amabilis nimis*. Si autem magnus est, a nobis quam maxime laudandus est: *illum toti laudate*, inquit sanctus Augustinus. Quomodo autem Christum natum toti laudare valeamus, idem Augustinus docet dicens, non solum vocibus, simul et operibus laudandus est: *non solum vox tua sonet laudes Dei, sed et opera tua concordent cum voce tua* (in Psal. 146). Cum cantat vox, cantare debent et opera: ex vocibus et bonis operibus gratus hodie debet efformari concentus, ut toti Christum nascentem

laudemus. Miror regium prophetam innumeris implicatum negotiis et tamen Dei laudibus effundendis tota die vacantem: *lingua mea meditabitur iustitiam, tota die laudem tuam* (Ps. 34, 28). Quomodo tota die Deum laudat propheta? Non utique vocibus, sed operibus: *tota die Deum laudat, qui omnia bene agit*, ut explicat Glossa interlinearis: et ut ait S. Augustinus: *tota die vis laudare Deum? quidquid egeris, bene age et laudasti Deum* (in Ps. 34). Laudatur Deus tota die, cum tota die bona fiunt opera: omnibus quidem vite nostrae diebus sic a nobis laudandus esset Christus; praecipue vero in die nativitatis ejus, in qua in hunc mundum venit, ut redimat et salvet nos; tota hac die bonis et sanctis operibus nostris est laudandus; aliquid quidem insumendum tempus in laudibus ad ejus gloriam ore promendis; reliquo totius diei tempore bonis operibus est vacandum; hodie visitandus est Christus in tabernaculis residens; hodie recipiendus reverenter in communione ad nos veniens; hodie parandum ei hospitium per sinceram peccatorum confessionem; hodie specialiter cibandus est in pauperibus famelicis, hospitandus in pauperibus peregrinis, operiendus in pauperibus nudis; horum et aliorum his similibus operum bonorum exercitio tota hac die laudandus est et glorificandus: *tota die vis laudare Deum? quidquid egeris, bene age et laudasti Deum*. Jamvero o quam pauci Christum vita et operibus hodie laudant! eum blasphemant multi, laudant pauci. Eum omnibus et singulis vite nostrae momentis amare ac laudare tenemur, et praecipue hac die, in qua amandi et laudandi Christum nova et maxima nobis obiciuntur motiva: multi tamen eum nec amant, nec laudant; e contra eum maligne oderunt, eique criminibus suis conviciantur. Heu! quid dignius, quam ut homo amet, et laudet creatorem suum et benefactorem suum? Quid facilius, quam modo exercere quod speramus in futura beatitudine peragere? « Nil melius, nil salubrius, nil suavius, nil jucundius, nil dignius, nil altius, nil felicius, nil perfectius, nil beatius, quam ardentissime amare et altissime laudare Deum. Hoc centies dico, hoc millies replico; nullum studium elegantius, nullum opus eminentius, quam amare

et laudare Deum (Thom. a Kemp. *Vall. lil. 29*) ». Eja ergo toti et totaliter hodie Christum natum amemus et laudemus; eum amemus cum Maria; eum laudemus cum angelis; eum etiam *quaeramus cum pastoribus*.

III PARS.

Christus nascens a nobis est quaerendus.

Christus, qui ut Deus, ubique est per suam praesentiam et essentiam, non est ubique per suam gratiam, qua privantur peccatores; nec per suam familiaritatem, qua saepe viri etiam sanctissimi non fruuntur; ideo sive justus, sive peccatores simus, a nobis quaerendus est, eoque verius et sincerius a nobis quaeretur, quo per fidei, contritionis, spei, charitatis et aliarum virtutum actus ferventius ad eum properabimus. Eum quaesierunt pastores et invenerunt: ut autem a nobis inveniat, simul cum pastoribus 1. quaerendus est in Bethlehem; 2. quaerendus est solite; 3. quaerendus est generose.

1. Christus pretiosa est margarita a nobis sedulo quaerenda: *si enim*, ut ait Doctor Seraphicus, *libenter et diligenter quaeret homo gemmam valentem mille marchas: quanto magis quaerere debet hanc margaritam, quae melior est toto mundo?* (serm. 6 in Rogat.). A nobis quidem inquirendus est Christus; si vero in locis in quibus inveniri nequit, eum inquiremus, vana et inutilis erit nostra sollicitudo; ideo monet nos sanctus Ambrosius, *ut nequaquam ibi quaeramus Christum, ubi invenire non possumus* (de Virg. 3). Varia autem enumerat loca divus Augustinus, in quibus non invenitur Christus. « Quaerendus, inquit, est Christus, sed non in platea, ubi est magna vanitas: quaerendus est Christus, sed non in foro, ubi est grandis iniquitas: quaerendus est Christus, sed non in taberna, ubi est summa ebrietas: quaerendus est Christus, sed non in saeculari curia, ubi est maxima falsitas: quaerendus est Christus, sed non in scholis mundanorum philosophorum, ubi est infinita perversitas (serm. ad fr. de er.) ». Si au-

tem in tot locis non invenitur Christus, ubinam quæremus et ubi eum inveniemus? In Bethlehem: *ubi est quem quærimus? In Bethlehem Judæ*, inquit sanctus Bonaventura; ibi quærendus est, ibi invenitur. Non perfecte sacra noverat sponsa, quo in loco resideret Christus; idcirco solícite rogat, ut ipsi locum indicet in quo inveniri possit: *indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie* (Cant. 1.). Non etiam probe sciebant Magi, quo in loco commoraretur, et ideo inquirentes dicebant: *ubi est, qui natus est rex Judæorum?* Pastores ab angelis edocti perfectissime novérant ubi esset Christus: *transeamus*, inquirunt, *usque Bethlehem*; ibi eum quæsierunt, ibi eum invenerunt et ibi ab omnibus quærendus est, ut inveniat: *ubi est quem quærimus? In Bethlehem Judæ*. Minime quærendus Christus in superbis palatiis; non enim ibi habitat, sed in humili spelunca Bethlehem. Minime quærendus in locis immundis; non enim ibi, sed in Bethlehem cum purissimis parentibus Josepho et Maria residet. Minime quærendus inter mundanas vanitates et voluptates, sed in Bethlehem inter cruces et dolores, ibi invenitur Christus, qui non in throno, sed in humili reclinator præsepio. Ibi reperitur Christus egenus et pauper, qui cum multis mansionibus haberet in cælo, voluit nasci in stabulo. Ibi reperitur Christus amabilis, qui ibi pro nostro amore multa, eaque gravia patitur; ibi eum quæramus pie per veram cordis contritionem, per sinceram peccatorum nostrorum confessionem et per ardentem fidei, humilitatis et omnium virtutum actus: *ipse autem est quærendus solícite*.

2. Pastores desides non fuere et pigri in quærendo Christum; ut enim refert sanctus Lucas, prompte et festinanter eum quæsierunt: *venerunt festinantes et invenerunt Mariam et Joseph et infantem positum in præsepio* (Luc. 2). Dicitur, pastores Christum quæsisse festinantes et illum invenisse: *venerunt festinantes et incenerunt*; ut discamus, quod si Christum invenire optemus, quærendus sit, non tarde, non segniter, nec desidiose, verum prompte, ferventer et solícite: *vides festinare pastores*, inquit sanctus Ambrosius: *nemo cum desidia Christum requirit*. In via virtutis non pauci reperiuntur desides

et ad bene agendum tardi, qui Christum quærere vellent, non tam cito; ad Christum accedere cuperent lento gradu; virtutibus, quibus quæratur et invenitur Christus, vacare intenderent segniter; ab his haud dubie non invenitur Christus, quia ab iis solummodo reperitur, qui eum festinanter et solícite quærunt: *festinant pastores*, inquit V. Beda, *neque enim cum desidia est quærenda Christi præsentia; et ideo forte nonnulli quærentes incenire non merentur, quia desidiose Christum quærunt* (in c. 2 Luc.). In molli lectulo celestem quærebat sponsum sponsa Cantorum: *in lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea* (Cant. 3, 1). Ibi eum quæsivit, nec ibi eum invenit; quia non invenitur a pigris, a desidibus et ab his, qui in passionum suarum lectulo quiescunt: *quæsivi et non inveni*; ideo ut sponsa divinum suum inveniret sponsum, surrexit prompte, eumque solícite quæsivit; *surgam et circuibo civitatem*. Sic multi oscitantur et in lectulo Christum quæreres, illum invenire nequeunt; quia ut inveniri possit, surgendum a lectulo et absque desidia, imo ferventer, solícite et toto corde quærendus est: *neesse est, ut quæramus Deum toto corde et tota mente in hac præsentia vita. Quærendus est etiam Christus generose* (S. Bern. ser. 79).

3. Cum de quærendo Christo agitur, dæmon et natura corrupta phres suggerunt rationes, multaque obijciunt impedimenta, ut a concepto proposito avertant. Heu! inquit dæmon intus loquens, quomodo peccata tua tam pudenda confessario aperire audebis? Quomodo huic creaturæ, quam tantopere diligis, valledicere poteris? Quomodo ab inveterata, qua ligaris consuetudine, te extricare valebis? Quomodo jejuniis, vigiliis, orationi et aliis, quibus quæratur et invenitur Christus, operibus vacabis? Hæc tibi quidem forent impossibilia; vitam ergo duc sicut antea. Ecce impedimenta quæ occurrere solent, cum nobis Christus quærendus proponitur; quæ omnia generose superanda sunt, ut quæratur et inveniat. Cum angeli de Christi nativitate pastores monuerunt, nox erat, frigidum tempus erat, congruum etiam non videbatur, quod errantes greges relinquerent; superatis tamen iis omnibus impedimentis, dixerunt: *transeamus*

usque Bethlehem. Similiter, ut Christum quæramus et inveniamus, de omnibus quæ obstant valenter triumphandum. Sufflat daemon, quod peccata confiteri non audebimus: *transeamus.* Suggestit caro, quod sine solitis vivere nequibimus voluptatibus: *transeamus.* Trahit mundus, ut a viis nostris pessimis non discedamus: *transeamus.* Uno verbo omnia vincamus impedimenta, ut transeamus usque Bethlehem et Christum inveniamus. Naamam leprosus, ut sanaretur a lepra, e Syria magno cum apparatu venit Samariam ad Eliseum prophetam, qui misit ei nuncium, dicens: *vade et lavare septies in Jordane et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.* Quo audit, iratus Naamam recedebat, dicens: *putabam, quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui et tangeret manu sua locum lepræ et curaret me* (4 Reg. 5). Miramini Naaman, qui vult curari e lepra, et ut sanetur, non vult lavari in Jordane; quærit salutem, verum sine proprio labore; cupit munditiem, at refugit nudare corpus et tangere aquas fluminis. Hic est agendi modus multorum, qui Christum invenire, ei adhærere et salvari vellent; attamen minimo occurrente impedimento, hærent, nec ultra progrediuntur. Ut inveniatur Christus, vigilandum est, laborandum est, et obvia quæque viriliter sunt superanda impedimenta, dicendumque cum pastoribus: *transeamus usque Bethlehem,* transeamus usque ad Christum; nec quocunque obstante impedimento hærendum, donec inveniat Christum. Ecce pios motus, quibus ad Christum hodie tendere debemus: a nobis amandus est, laudandus est et quærendus: *a nobis est amandus,* quia fit homo ut nos deos efficiat; quia descendit ad præsepe, ut nos ad coelos elevet; et quia mala nostra sumit, ut nos bonis repleat. *A nobis etiam Christus est laudandus* lingua, vita et sanctis operibus. *A nobis demum cum pastoribus quærendus est* in Bethlehem, *quærendus est* diligenter et *quærendus est* genere. Jam heu! quam pauci hodie Christum ardentè amant, debite laudant et sincere quærent. Multi non eum amant cum Maria, non laudant cum angelis, nec quærent cum pastoribus; potius eum cum Herode persequuntur. Audite illum apud

Psalmistam dicentem: *iniqui persecuti sunt me* (Ps. 118); iniquus eum persecutus est Herodes et iniqui eum persequuntur peccatores. O peccator impie! quid tuæ sunt blasphemiae, quid ebrietates, quid lasciviae tuæ, quam peccata, quibus Christum persequeris? Si hodie ebrietati vaces, Christum persequeris; si detractionibus os tuum aperias, Christum persequeris; si illicitis voluptatibus indulgeas, Christum persequeris. O Christiane nequam! o Christi persecutor! o alter Herodes! cur Deum tuum, factorem tuum, Salvatorem tuum tam inique persequeris? Ipse venit ut ditet te, ut salvet te, ut deificet te; cur ergo eum criminibus tuis immaniter persequeris? Audivit S. Paulus divinum hunc Salvatorem ipsi clamantem: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Audi et tu, o peccator, eundem Christum tibi intus dicentem et clamantem: o impie! o ingrâte! o inhumane! cur immunditiis tuis, voluptatibus tuis et omnibus criminibus tuis me persequeris? Siste gradum, o peccator! ne ultra puerum Jesum persequaris, si Herode et ipsis Turcis, necnon barbaris barbarior censi nolis. Cum Solimanus Turcarum imperator eunuchum suum in Prusam delegasset ad occidendum Bajazethem, simulque cum illo parvulum ejus filium; hic delegatus præ cordis teneritudine noluit peccare in puerum, aut saltem manu propria eum occidere recusavit, tanquæ immane facinus Janithzario commisit; qui cum ad pueruli cunas accessisset, ejusque collo laqueum aptasset, ipsi tanta suavitate aridentem vidit infantem, ut emollitum ejus fuerit cor et a cæde pueruli abstinuerit. O peccator! in cunis hodie contemplare puerum Jesum; ibi pro salute tua plorat et ibi etiam beneficiis et gratis suis tibi ridet: itaque tuum emolliat cor; ne ultra sceleribus tuis illum persequaris; ac potius illum toto corde diligas, illum totis affectibus laudes, illumque sedulo et ferventer quæras, ut aliquando in coelo eum invenias et possideas. Amen.